

FOTO CORNE SPARDAENS/ANP

Wouter Oudemans in zijn Groningse woonplaats Wedde, in 2015. Hier exploiteerde hij een natuurpark compleet met arboretum en plastic replica's van enorme dinosaurïers.

NECROLOGIE **TH.C.W. OUDEMANS (1951-2024)** FILOSOOF

Op zoek naar de betekenishorizon

Echte filosofie kon niet gaan over de wereld, maar alleen over de verhouding tussen mens en werkelijkheid, vond Oudemans.

Door onze redacteur
Nynke van Verschuer

Voor veel studenten zullen de colleges van filosoof Th.C.W. (Wouter) Oudemans in Leiden de minst *safe space* zijn geweest waarin ze in hun leven tot dusver waren beland.

In de dialoog tussen docent en student waaruit die colleges bestonden, sprong Oudemans niet zachtzinnig met zijn pupillen om. „Dumbo” was een van de mildere benamingen voor een student die iets niet begreep, „bokito” het woord voor studenten die geen volzinnen formuleerden maar hun toevlucht zochten tot een of andere filosofische vakterm.

Antwoorden moesten voor Oudemans „schoonmoederesk” zijn, begrijpelijk genoeg voor een onderhoud met een filosofisch niet-onderlegde schoonmoeder. Met studenten met adolescentenproblemen die hoopten dat de filosofiestudie hun zingevingsvragen zou beantwoorden, had Oudemans geen geduld. Filosofie helpt niets, zou hij zeggen, „lullipulli” (zijn woord voor „lullig”).

Ondanks die verbale afrekeningen bleven de studenten komen, vaak met een stukgelezen exemplaar van zijn boek *Echte filosofie* (2007) onder

hun arm, Oudemans' belangrijkste werk na zijn proefschrift en verplichte kost vanaf het eerste jaar.

Studenten - ik volgde ook college bij hem - vonden bij Oudemans filosofie die geen antwoord gaf op levensvragen, maar die hen wel direct raakte en aanging, niet bedekt onder een berg secundaire literatuur.

Zonder schroom noemden studenten die zijn aanhangers werden zich 'Oudemansianen'. Wat in de praktijk vaak betekende dat ze de werkgroepen van andere docenten en bijbehorende studiepunten soeverein links lieten liggen omdat ze alleen nog de methode-Oudemans volgden.

Maar wat was die? De vraag naar de juiste filosofische methode was voor Oudemans de kern van zijn werk. Allerlei klassieke filosofische vragen zoals die naar de vrije wil of de verhouding tussen lichaam en geest, waren volgens hem door de wetenschap overbodig gemaakt. Echte filosofie kon niet meer gaan over de wereld of over de mens, maar alleen over de verhouding tussen mens en werkelijkheid, over de 'betekenishorizon' die hem bepaalt in zijn taal, denken en doen.

In *Echte filosofie* is die horizon het darwinisme, dat Oudemans interpreteert in de lijn van Richard Dawkins en diens 'zelfzuchtige genen'. Leven

is een kwestie van zich replicerende genen en willekeurige variaties daarop, lichamen zijn slechts de nodige vehikels daarvoor. In *Moeder natuur* (2020) schrijft Oudemans over de tweede wet van de thermodynamica, die leven kenmerkt als een opschorting van onvermijdelijk verval. „Levende wezens, bloemetjes ook, proberen van alles, maar ze zijn natuurlijk voorbestemd - dat is de thermodynamica - om te verdwijnen”, zei hij me in een interview in 2014 voor *Vrij Nederland*.

Zonder schroom noemden zijn aanhangers zich 'Oudemansianen'

Er was meer eigenzinnig en excentriek aan Oudemans, die vrijdag op 72-jarige leeftijd overleed in zijn woonplaats Wedde, in Oost-Groningen. Bij die plaats exploiteerde hij al jaren een natuurpark compleet met arboretum en plastic replica's van enorme, brullende tiranosauriërs en diplodocussen. In zijn extravagante wijsgerige ambitie deed hij zelf soms denken aan de parkeigenaar uit de film *Jurassic Park*.

Theodorus Christiaan Wouter Oudemans, geboren op 30 oktober 1951, studeerde psychologie en filosofie in Amsterdam. Hij promoveerde daar in 1980 op het filosofisch-antropologische proefschrift *De verdeelde mens*, alleen al in de titel een voorbode van zijn latere filosofische ontwikkeling.

Na een korte periode als docent in Amsterdam, werd Oudemans van 1988 tot 2014 buitengewoon hoogleeraar en later universitair hoofddocent aan de Universiteit Leiden. Met de universiteit en zijn collega-filosofen had hij een allengs moeizamer relatie, die soms kon ontsporen. Oudemans kapittelde de professionalisering en publicatiedruk van het academisch bedrijf. Zijn collega's vonden hij 'cultuurcritici' die zinloos treurden over de hegemonie van de techniek. Of die, in een woord van Harry Mulisch, eigenlijk geen filosofen waren maar „filosofologen” die commentaar op academisch commentaar produceerden.

Op hun beurt vonden Oudemans' critici dat hij zijn belangrijkste leermeester, Martin Heidegger, nadeed in denken en in stijl, zonder over de Duitse filosoof te schrijven. Ook in Heideggers amoralisme volgde Oudemans hem, en hij vond het niet nodig diens nationaalsocialistische sympathieën expliciet te veroordelen.

Oudemans' hang naar een harde methode maakte hem ook rechtlijnig. Het darwinisme van Dawkins, dat alles reduceert tot het zelfzuchtige genoom, is in de biologie allesbehalve onomstreden. Ook zijn pogingen om de grote 'reducties' van de wetenschap maatschappelijk te vertalen zijn op zijn minst simplistisch en soms dubieus. Zo sprak Oudemans van staten als organismen met „membranen” die niet al te „poreus” moeten zijn om hun „energie” te behouden: een celbiologische metafoor om het punt te maken dat Europa zijn grenzen moet bewaken.

In Oost-Groningen kweekte hij intussen tussen de aardappelvelden een arboretum op, later kwamen er de dino's bij. Het park Tenaxx is nu een regionale toeristische trekpleister. „Het arboretum is óók een *memento mori*”, zei Oudemans in 2014. Je bent er „met van alles en nog wat heel ernstig en drukjes bezig”, maar dat is uiteindelijk „op niets af.” Het besef dat het leven „flauwekoek” was schemerde bij hem altijd door. Niettemin, „je levensdrang is veel groter”, meende hij. Instemmend kon hij de tragedie-schrijver Aischylos citeren over de eerste gave aan de stervelingen van Prometheus: „De hoop, die blind is, heb ik in hun borst behuisd.”